

20.5 BESWAARSKRIF : GEREFORMEERDE KERK POTCHEFSTROOM TEEN BESLUIT VAN SINODE 1964 : OOR WYSIGING KO, ART 31 (Artt 19, 35, 289, 300)

- A. Ds PA Coetzee stel die Beswaarskrif.
- B. **Besluit:** Die Beswaarskrif word verwys na Beswaarskrifkommissie 3.
- C. Ds FM Dreyer rapporteer namens die Beswaarskrifkommissie 3.
- D. **Besluit:** Goedgekeur soos gewysig. Die Kommissie is di PA Coetzee (s), FM Dreyer, drr JH Howell, J Smit, CJ Smit en GJ Meijer met adviseurs proff A le R du Plooy en CFC Coetzee.
- E. Ds FM Dreyer rapporteer namens die ad hoc kommissie.

F. **BESWAARSKRIF**

1. **Besluit waarteen beswaar gemaak word**

“Besluit: Dit word goedgekeur” Acta 1964:73, 35.

2. **Bewoording KO, art 31 voor verandering in 1964 en na 1964**

2.1 Voor 1964

“As iemand 'n klagte het dat hy deur die uitspraak van die mindere vergadering verongelyk is, kan hy hom op 'n meerdere vergadering beroep; en wat deur die meeste stemme goed gevind is, moet as vas en bindend beskou word, tensy bewys word dat dit in stryd is met Gods Woord of met die Artikels van hierdie Kerkorde, solank as hulle nie deur 'n ander Algemene Sinode verander is nie.”

2.2 KO, artikel 31 goedgekeur tydens Sinode 1964 (Acta 1964:59)

“Wat op 'n kerklike vergadering met meerderheid van stemme besluit is, moet as vas en bindend beskou word tensy bewys word dat dit in stryd is met Gods Woord of die artikels van die Kerkorde. As iemand egter 'n klagte het dat hy deur die uitspraak van die mindere vergadering verongelyk is, kan hy hom op 'n meerdere vergadering beroep.”

3. **Agtergrond en opdrag van Deputate 1961**

Deputate het die opdrag ontvang in 1961 om die Kerkorde te hersien (Acta 1961:347).

Hulle opdrag was soos volg:

“a. Wat die omvang betref:

- (1) Redaksionele wysiging van verouderde uitdrukkings wat aanleiding tot misverstand kan gee;
- (2) byvoegings, weglatings of veranderings by artikels wat noodsaaklik behoort gedoen te word (vgl KO, art 86).

b. Hoe die wysigings moet geskied:

- (1) Van die bestaande nommering van die Kerkorde moet nie afgewyk word nie.
- (2) Sover moontlik moet gehou word by die bestaande bewoording van die Kerkorde.

Die Deputate het tydens Sinode 1964 hulle Rapport voorgehou en dit is goedgekeur.

4. **Beswaargronde**

4.1 Die Deputate het buite hulle opdrag gehandel

Motivering

Die verskil tussen die bewoording van KO, art 31 voor 1964 en na 1964 is wesentlik en voldoen nie aan die opdrag aan die Deputate om “sover moontlik ... by die bestaande bewoording van die Kerkorde” te hou nie. In dié verband het die Deputate buite hulle opdrag gehandel.

In 'n artikel in *Die Kerkblad* skryf prof B Spoelstra (November 2007:28): "Deputate moes die Sinode van die GKSA oor bloot redaksionele verbetering van die 86 Kerkorde-artikels adviseer. Prof Peet Coetzee en ek is nog al van die vyf Deputate wat leef. Ek herinner my hoe een voorgestel het om KO, art 31 te verbeter deur eers die beginsel te stel dat kerkvergaderings met meerderheid van stemme besluite neem en dan appèlreg as uitsondering te laat volg. Ons het dit sonder om te studeer of te motiveer aanbeveel en Sinode 1964 het dit sonder teenstem aanvaar (Acta:59, 70)."

4.2 KO, art 31 is sonder voldoende motivering gewysig (KO, art 46)

Motivering

Die motivering soos verskaf deur die Deputate in Handeling 1964:70, is onvoldoende om die omvang van die wysiging van die artikel te begrond. Met sodanige verandering moet die noodsaaklikheid duidelik aangetoon word, volgens KO, art 46.

Die implikasies van die besluit word duidelik behandel in "Gereformeerde Kerkreg en Kerkregering" van prof B Spoelstra, p191 en 192. Vergelyk ook die aangehaalde artikel in 4.1.

"Die Sinode van 1964 bepaal met KO, art 31 nou dat die meerderheid stemme in enige kerkvergadering oor enige saak besluit wat 'vas' en 'bindend' sal wees, en voeg die reëling van appèl, waaroor dit eintlik in KO, art 31 gegaan het, soos 'n nagedagte in die nuwe KO, art 31 by" in : *Die Kerkblad*, November 2007:29.

4.3 KO, art 31 se wysiging in 1964 het 'n wesentlike verandering in die bedoeling van die oorspronklike art 31 aangebring, terwyl die noodsaaklikheid van die verandering (KO, art 46) nie aangetoon is nie

Motivering

"Waar die ou redaksie net gehandel het oor die reg van appèl (of beroep), word in die huidige die gesagvolle afhandeling van die Agenda op die voorgrond gestel, om daarna eers te stel dat appèl moontlik is wanneer besluite strydig is met Gods Woord of iemand verontreg." GPL van der Linde : 'n Verklaring van die Kerkorde : p127". Vir verdere motivering kan ook gekyk word na "Korte Verklaring van die Kerkorde" van ds Joh Jansen, 1952:146 en verder. Die noodsaaklikheid om volgens KO art 46 die artikel so te verander, ontbreek.

In die boek "Reformatie en Rebelle" van dr RH Bremmer, p187 en 188, wys hy daarop dat die Kerkorde van Dordrecht (1578) die appèlreg en hantering daarvan in die kerk reël in artt 19 en 23. Die Sinode van Middelburg wysig dit ietwat, sodat dit ooreenstem met die Dordtse Kerkorde, art 31 (1618/1619). Hierdie bewoording kom ooreen met die bewoording van die Kerkorde van die GKSA voor 1964. Dit gaan egter primêr oor beslissing in appèlsake waarin die meerderheid van stemme die uitslag gee. Daar is egter een uitsondering in DKO, art 31 : "*ten zij dat het bewesen werde te strijden teghen het Woordt Godts, ofte teghen de artijckelen in onsen generalen Sijnodo besloten, soo langhe als deselve door gheen andere generale Sijnode verandert zijn.*" Die gevolgtrekking van Bremmer is : "*De evidentie van het Woord Gods kreeg zo haar spits tegen het besluit van de meerderheid.*"

Die konklusie is dus : Dit was nie die bedoeling van die DKO, art 31 om soos tans, te bepaal dat **alle sake** met meerderheid van stemme, beslis moet word nie.

4.4 Die meerderheidstem bepaal nou wat op 'n kerklike vergadering "vas en bindend" is en dit is vreemd aan die geestelike bestuurswyse van die kerk wat haar alleen moet laat rig en lei deur die beginsel van sola Scriptura

Motivering

Ons kan die motivering nie beter verwoord as in die artikel van prof B Spoelstra in *Die Kerkblad* van November 2007:28 nie:

"Ons het in 1964 nie raakgesien nie dat KO, art 31 in 1619 slegs die reg aan 'n individu (of groep) wou gee om 'n beroep op 'n meerdere vergadering teen 'n besluit van 'n mindere vergadering te doen en dit sou deur die 'meeste stemme' beslis word. Dit wou en het hoegenaamd nie gesag vir kerkvergaderings gereguleer nie, omdat *sola Scriptura* in die Belydenis bely was. KO, art 31 (reg van appèl) volg nie om dowe neutte op KO, art 30 wat weer op KO, art 29 volg nie. Die Kerkorde gee een organiese 'orde'

en bevat nie afsonderlike wetsbepalings in artikels nie. Artikel 29 reël ad hoc samekomste van gemeentes en skep nie strukture nie. Elke samekoms verdwyn as hy sy doel gedien het. Artikel 30 beperk elke vergadering by *kerklike sake* en by wat op *daardie vergadering tuishoort en daar op kerklike wyse afgehandel kan word.*”

“Die rasionalisties-abstrakte idee van “staat en kerk” as twee dominerende strukture kom eers in 1633 met Hobbs se “*Leviathan*” na vore. Die bewoording wat Sinode 1964 dus aan KO, art 31 gee, was voor 1816 nie haalbaar nie, omdat op politieke en kerklike gebied die beginsel van ‘plaaslike vryheid en verantwoordelikheid’ gegeld het. Die vertrekpunt in die Reformasie was dus dat die plaaslike kerk die universele kerk van God sigbaar maak (HK, So 21, 38; NGB, 27-32). Daarom was dit belangrik dat KO, art 31 die beperking in KO, art 30 ophef sodat gelowiges wel ’n besluit van ’n mindere vergadering op ’n meerdere vergadering aan Skrif, Belydenis en Kerkorde kon laat toets. In hierdie toets sou ‘die meeste stemme’ die uitkoms beslis tussen gronde waarop die besluit geneem was en gronde wat in die appèl aangevoer word. Hierdie ‘kerklike wyse’ van besluitneming op bepaalde gronde verskil van die ‘kerklike wyse’ waarop kerklike vergaderings oor sake wat daar tuishoort, besluit het.”

“Die Sinode van 1964 bepaal met KO, art 31 nou dat die meerderheid stemme in enige kerkvergadering oor enige saak besluit wat ‘vas’ en ‘bindend’ sal wees, en voeg die reëling van appèl, waaroor dit eintlik in KO, art 31 gegaan het, soos ’n nagedagte in die nuwe KO, art 31 by. Dit swyg oor wie, hoe en waar ‘bewys’ moet word dat ’n besluit nie geld nie, omdat dit met die Skrif of Kerkorde bots. Gevolglik verleen ‘*tensy bewys word*’ as ‘t ware ’n ‘ratifikasiereg’ aan persone en kerkvergaderings ten opsigte van besluite en maak die weg oop vir anargie.”

“Die gesag van die meerderheidstem is vreemd aan ’n geestelike bestuurswyse wat by die wese van die kerk as liggaam van Christus pas (Joh 4:23, 24). Die Skrif ken nie die gesag van die meerderheid in godsdienstige en kerklike sake nie. Trouens, die meerderheid van die 12 verspieters van Kanaän was verkeerd. Al wat saak maak, is watter gesag die stemme weergee. Sake wat belydenis (bv op Sinode Dordrecht 1618), liturgie of Kerkorde raak (KO, art 86), moet met ‘algemene stemme’ beslis word. Dit wil sê na ’n stemming moes die minderheid konformeer, en indien hulle om gewetenswil nie kon nie, moes die status quo geld totdat deur oortuiging of amendamente ‘algemene stemme’ verkry word. Vroeëre Sinodes van die GKSA ken die prosedure.”

’n Praktiese voorbeeld in die geskiedenis van die GKSA waar nie net bloot met meerderheid van stemme besluit is nie, was met die beroeping van prof Jan Lion Cachet (Cachet soos gespel in die Handeling). Op 20 Mei 1869, tydens die Sinode op Potchefstroom, word hy as professor vir die Teologiese Skool Burgersdorp beroep. Sinode 1869 bepaal dat die beroeping met twee derde meerderheid moet geskied. Daar is uiteindelik met die lot beslis toe daar nie ’n twee derde meerderheid behaal is nie.

5. Hiermee versoek die Kerkraad van die Gereformeerde Kerk Potchefstroom dat KO, art 31 dringend hersien moet word om na die oorspronklike bedoeling van die artikel terug te keer.

G. RAPPORT VAN DIE KOMMISSIE

1. Opdrag

Beswaarskrif : Gereformeerde Kerk Potchefstroom teen besluit van Sinode 1964 oor wysiging KO, art 31.

Besluit: Kennis geneem.

2. Die Sinode neem kennis

2.1 *Inhoud : Beswaarskrif*

- 2.1.1 Die besluit van Sinode 1964 waarteen beswaar gemaak word in 1 aangedui. Die besluit word nie soos die Beswaarskrif aantoon in art 35 nie maar in art 38 gevind (Acta 1964:52, 38)

- 2.1.2 Die bewoording van KO, art 31 voor en na die verandering deur Sinode 1964 word in 2 weergee.
- 2.1.3 In 3 word die opdrag deur Sinode 1961 aan die Deputate aangehaal.
- 2.1.4 Die Beswaarskrif voer vier gronde aan vir die versoek dat KO, art 31 hersien moet word.
- 2.2 *Werkswyse*
- 2.2.1 Die Kommissie het vergader en die saak by verskeie geleenthede bespreek. Almal wat die Kommissie wou spreek is aangehoor, insluitend die toeliger ds PA Coetzee.
- 2.2.2 Advies is van proff CFC Coetzee en A le R du Plooy ontvang en in aanmerking geneem.
- 2.2.3 Die besluite van Sinodes 1952 (Acta 1952:152.4; 162, 233), 1955 (Acta 1955:172-179), 1958 (Acta 1958:95-106), 1961 (Acta 1961:314-347) en 1964 (Acta 1964:52-73) is nagegaan.
- 2.2.4 Die beswaargronde en motiverings is gewee. In die lig daarvan is bevindings gemaak. Op grond hiervan word aanbevelings gemaak vir besluitneming deur die Sinode.
- 2.3 *Opmerkings : Beredenering van die Beswaarskrif*
- 2.3.1 Die hart van die beswaar is dat Sinode 1964 met die verandering van die woordvolgorde van KO, art 31 `n wesentlike verandering (Beswaargrond 3, 4.3) aan die oorspronklike bedoeling van die artikel aangebring het.
- 2.3.1.1 Hierin het die Deputate na bewering buite hulle opdrag handel (Beswaargrond 1, 4.1). Die motivering vir so `n omvangryke verandering ontbreek (Beswaargrond 2, 4.2).
- 2.3.1.2 Die wesentlike verandering word aangedui as dat die meerderheidstem (Beswaargrond 4) 'nou' op kerklike vergaderings bepaal wat vas en bindend is. Volgens die beswaar was die oorspronklike bedoeling slegs om die kerklike appèl te reël.
- 2.4 *Beoordeling : Beswaarskrif se beredenering*
- 2.4.1 Bindende besluit op kerklike vergaderings is sedert Dordrecht 1578 by wyse van die meerderheid van stemme gereël. Dit is tans die gebruik in die GKSA.
- 2.4.2 KO, art 31 het sedert sy ontstaan twee bepalings gereël – die kerklike appèl en bindende besluite. Die onderskeid word deur die meeste kerkregtelikes erken (Jansen, 1952:146; Kruger *et al*, 1966:191; Van der Linde, 1983:127; Van Dellen, 1941:140-41) terwyl Spoelstra (1989:191), drie bepalings aandui.
- 2.4.3 Indien KO, art 31 slegs oor die kerklike appèl handel is die beswaar geldig. Die Kommissie oordeel dat KO, art 31 die kerklike appèl en bindende besluite reël.
- 2.4.4 Die omruiling van die twee sinne kon moontlik `n klemverskuiwing in die artikel te weeg gebring het.
- 2.4.5 Die wysiging sou binne die opdrag aan die Deputate gemotiveer kon word. Verdere motivering kom in die historiese aanloop tot die opdrag na vore.
- 2.5 *Bevinding*
- 2.5.1 Daar word nie voldoende motivering gegee om enige van die beswaargronde te handhaaf nie (vgl die detail beredenering van die beswaargronde in Bylae A).
- 2.5.2 Nie die huidige bewoording van KO, art 31 nie, MAAR die verkeerde toepassing en gebruik van die veranderde volgorde kan aanleiding gee tot besware soos die Beswaarskrif aangetoon.
- 2.5.3 Aangesien die huidige bewoording aanleiding kan gee tot moontlike misverstand en tot misbruik in die toepassing van die artikel is dit wenslik dat `n wysiging daarvan na deeglike studie oorweeg word. Uitdrukkings wat tot misverstand aanleiding kan gee dien as genoegsame motivering vir die hersiening en moontlike wysiging van Kerkorde artikels (Acta 1961:347, 2).

Besluit: Kennis geneem van 2.1.1 tot 2.5.3.

3. Aanbevelings : die Sinode besluit

3.1 Kennis word geneem van 1 en 2 van die Rapport.

Besluit: Afgehandel.

3.2 Kennis word geneem van die beredenering in Bylae A.

Besluit: Afgehandel.

3.3 In die lig van die bevinding (2.5) kan 'n wysiging in die bewoording van KO, art 31 oorweeg word. Genoegsame motivering moet egter daarvoor voorgelê word.

Besluit: Goedgekeur.

3.4 Die Sinode wys 'n Kommissie aan om

3.4.1 die moontlike hersiening/wysiging van die bewoording van KO, art 31 te ondersoek;

3.4.2 om aanbevelings daarvoor met die nodige motivering aan die volgende sitting van die Sinode voor te lê vir besluitneming

3.4.3 in die studie veral aandag te gee aan hoe die Skrif en Skrifbegroning in kerklike besluitneming en besluite duideliker na vore gebring kan word.

Besluit: Goedgekeur soos gewysig. Die Kommissie is di PA Coetzee (s), FM Dreyer, drr JH Howell, J Smit, CJ Smit en GJ Meijer met adviseurs proff A le R du Plooy en CFC Coetzee.

H. KOMMISSIERAPPORT – BYLAE A : BEREDENERING VAN BESWAARGRONDE

1. Beswaargrond 1

1.1 Die beswaargrond beweer dat die Deputate buite hulle opdrag gehandel het (4.1). Wat was die opdrag aan die Deputate? Die opdrag (Acta 1961:347, 2) gee riglyne vir die omvang en wyse van wysigings aan artikels van die Kerkorde.

1.1.1 Ten opsigte van die omvang word opdrag gegee dat

1.1.1.1 verouderde uitdrukkings en uitdrukkings wat tot misverstand aanleiding kan gee redaksioneel gewysig kan word

1.1.1.2 byvoegings, weglatings of veranderings gedoen word waar dit noodsaaklik is.

1.1.2 Ten opsigte van die wyse word opdrag gegee dat

1.1.2.1 nie van die bestaande numering afgewyk moet word nie

1.1.2.2 sover moontlik by die bestaande bewoording van die Kerkorde gehou moet word.

1.2 Die beswaargrond word gemotiveer deur twee bewerings

1.2.1 Die **eerste** is dat die bewoording van KO, art 31 1964 wesentlik verander is. Geen motivering word in beswaargrond 1 vir die bewering gegee nie. Die verwysing na en aanhaling uit die artikel van prof B Spoelstra (*Kerkblad*, Nov 2007:28) motiveer ook nie die bewering nie.

1.2.2 Die **tweede** bewering is dat daar nie by die bestaande bewoording gehou is nie.

1.3 In beoordeling van die beswaargrond moet die volgende vraag beantwoord word: Het die Deputate met die wysiging van die bewoording buite hulle opdrag gehandel? Volgens oordeel van die Kommissie beweer die beswaargrond dit maar bewys dit nie. Die opdrag dat daar sover moontlik gehou word by die bestaande bewoording van die Kerkorde sluit nie wysiging van die bewoording uit nie. Die frase '*sover moontlik..*' maak die verandering van die bewoording moontlik. So ook die opdrag tot redaksionele wysigings en veranderings. Redaksionele wysigings beteken dat woorde en die volgorde van woorde wel verander kan word.

1.4 Die beswaargrond en sy motivering wys nie aan watter wysigings aan die bewoording gemaak is nie. Volgens die Kommissie is die volgende wysigings aan die bewoording aangebring:

1.4.1 Woorde/frases word weggelaat. Die frase '*wat deur die meeste stemme goed gevind is*', asook die frase '*solank as hulle nie deur 'n ander Algemene Sinode verander is nie*' word weggelaat.

1.4.2 Woorde/frases word verander. Die woorde '*meeste stemme*' word verander tot '*meerderheidstem*'.

1.4.3 Die volgorde van woorde word gewysig. Die artikel word weer in twee sinne verdeel soos by die Sinode van Dordrecht 1618/19 (Hooijer, 1865:453; Kerkenordening,

- 1886:8). Die sinne word egter omgeruil. Hierdeur word die histories tweede deel van die artikel eerste gestel.
- 1.5 Die beswaargrond en sy motivering dui nie aan dat en waarom die wysigings buite die opdrag van die Deputate val nie.
- 1.6 **Bevinding: Beswaargrond 1**
Die opdrag aan die Deputate deur Sinode 1961 laat – soos in die beredenering aangetoon – die wysiging van die bewoording van KO, art 31 toe. Indien die gewysigde bewoording van KO, art 31 vergelyk word met die bewoording in die hersiene Kerkorde (Acta 1961:332, 29, 30 en 31; vgl 2.4.7), blyk dat die opdrag uitgevoer is om so na as moontlik aan die oorspronklike bewoording te bly. Daarom het die Deputate nie, soos die beswaargrond beweer, buite hulle opdrag gehandel nie.
- 2. Beswaargrond 2**
- 2.1 Die beswaargrond beweer eerstens dat KO, art 31 deur die besluit van 1964 gewysig is en tweedens dat dit sonder voldoende motivering (KO, art 46) gedoen is (4.2).
- 2.2 Die beswaargrond word gemotiveer deur `n verwysing na die motivering wat die Deputate daarvoor verskaf het (Acta 1964:70, art 31). Die motivering is volgens die beswaargrond onvoldoende om die omvang van die wysiging van die artikel te begrond. Die motivering meld dat die wysiging van so `n aard is dat die noodsaaklikheid daarvoor aangetoon moes word. Wat die *‘omvang van die wysiging’* is, word egter nie in die beswaargrond aangedui nie.
- 2.3 In die motivering word genoem dat die implikasies van die besluit duidelik behandel word deur Spoelstra (1989:191-192). Die motivering self dui nie aan wat die implikasies is en hoe dit die beswaargrond ondersteun nie. `n Verwysing na `n bron kan nie as bewyslewing aanvaar word nie. Die Beswaarskrif moet self die bewyse lewer.
- 2.4 Verder verwys die motivering na `n artikel van prof B Spoelstra (*Kerkblad*, Nov 2007:29). `n Deel van die artikel word aangehaal. Die aanhaling maak geen melding van die motivering of gebrekkige motivering vir die beweerde wysiging van KO, art 31 nie. Hoe die artikel en die aanhaling beswaargrond 3 ondersteun, word nie aangetoon nie.
- 2.5 Watter motivering het gedien vir die wysiging van KO, art 31 deur Sinode 1964? Die beswaargrond verwys na die motivering van die deputate (Acta 1964:70, 31). Hierin word die weglating van die frase *‘solank as hulle nie deur `n ander Algemene Sinode verander is nie’* gemotiveer as `n onnodige duplisering van KO, art 86. KO, art 86 reël die wysiging van die artikels van die Kerkorde. Die weglating word met geldige motivering gedoen. Hierdie motivering (Acta 1964:70, 31) is egter nie al motivering vir die wysiging van KO, art 31 deur Sinode 1964 nie .
- 2.6 In die beswaar word die motivering in die opdrag van Sinode 1961 (Acta 1961:347, 186) nie verreken nie. Die opdrag is ter sake omdat die besluite van Sinode 1964 om die Kerkorde te wysig daaruit voortkom. Die opdrag van Sinode 1961 gee twee motiverings vir die wysiging van Kerkorde artikels – dus ook vir KO, art 31. Verouderde uitdrukkings en uitdrukkings wat aanleiding kan gee tot misverstand kan gewysig word. Die weglating van die frase *‘wat deur die meeste stemme goed gevind is’* en die vervanging van die woorde *‘meeste stemme’* met *‘meerderheidstem’* kan verantwoord word in die lig van die motivering van die opdrag dat verouderde uitdrukkings gewysig word.
- 2.7 Die beswaar neem ook nie die motivering in `n hersiene Kerkorde op die tafel van Sinode 1961 (Acta 1961:314-317) in ag nie. Die opdrag tot hersiening word vanuit hierdie hersiene konsep gedoen. Die Kerkorde word weer in hersiening geneem (Acta 1961:347, 103). In die hersiene Kerkorde word artikel 31 in drie artikels verdeel omdat *“elke deel opsigself van groot belang is”* (Acta 1961:332, art 29).
- 2.7.1 In die eerste artikel word die wyse en gesag van besluite van meerdere vergaderings verwoord. As motivering word gestel dat `n artikel noodsaaklik is om aan te dui hoe `n

- vergadering tot besluit kom en hoe die besluit beskou moet word. (Acta 1961:332, art 29).
- 2.7.2 In die tweede artikel word gereël dat iemand op grond van die Skrif en Kerkorde beswaar kan maak teen `n besluit van `n vergadering. Die prosedure vir die beswaar word ook in die artikel gereël (Acta 1961:332, art 30).
- 2.7.3 In die derde artikel word die reg tot appèl gereël. Hierin word die bewoording van KO, art 31 weergegee soos voor dit deur die besluit van Sinode 1964 gewysig is:
“As iemand `n klag het dat hy deur die uitspraak van `n mindere vergadering verongelyk is, kan hy hom op `n meerdere vergadering beroep; wat op daardie vergadering met meerderheid van stem besluit word, moet as vas en bindend beskou word, tensy bewys kan word dat dit in stryd is met die Woord van God of die Kerkorde.”
- 2.7.4 Die beredenering toon dat daar meer motivering was vir die besluit van Sinode 1964 om artikel 31 te wysig as wat beswaargrond 2 weergee.
- 2.8 **Bevinding: Beswaargrond 2**
 Die motivering van beswaargrond 2 verreken nie al die motivering – soos aangetoon in 2.4 – vir die wysiging van KO, art 31 nie. Daarom beweer beswaargrond ten onregte dat die besluit van Sinode 1964 in die verband sonder die nodige motivering geneem is.

3. Beswaargrond 3

- 3.1 Die beswaargrond beweer dat die besluit van Sinode 1964 KO, art 31 wesentlik verander het en dat die noodsaaklikheid vir die verandering nie in die lig van KO, art 46 aangetoon is nie (4.3).
- 3.2 As eerste motivering vir die bewering dat KO, art 31 wesentlik verander is word opmerkings deur Van der Linde (1983:127) aangehaal. Hierin word gewys dat die historiese tweede sin nou eerste gestel word. Die aanhaling gee geen aanduiding dat die verandering artikel 31 wesentlik raak nie. Van der Linde se mening dat artikel 31 net gehandel het oor die reg van appèl kan nie aanvaar word nie. KO, art 31 het tot stand gekom deur die samevoeging van twee artikels van die Sinode van Dordrecht 1578 – die reg tot appèl (art 19) en die bindingskrag van die besluite (art 23; Hooijer, 1865:148-9). In die hersiene Kerkorde op die tafel van 1961 word die twee bene van KO, art 31 duidelik onderskei (Acta 1961:332, art 29). Die een been is die wyse en gesag van besluite en die ander been, die reg tot appèl.
- 3.3 In die motivering van beswaargrond 3 word tweedens verwys na `n verklaring van die Kerkorde (Jansen, 1952:146). Geen verdere aanduiding word gegee oor hoe die verwysing die beswaargrond ondersteun nie. `n Verwysing na `n bron kan nie as motivering dien nie. Die opstellers van die Beswaarskrif moet self die nodige bewyslewering doen.
- 3.4 `n Derde motivering word gegee ter ondersteuning van hierdie beswaargrond. Hierin word beweer dat die noodsaaklikheid vir die verandering (KO, art 46) nie aangedui is nie. Geen verdere motivering word vir die bewering gegee nie. In die bewering word die historiese aanloop van die besluit nie verreken nie.
- 3.4.1 Die Sinodes van 1952 (Acta 1952:152.4; 162, 233), 1955 (Acta 1955:172-179), 1958 (Acta 1958:95-106) en 1961 (Acta 1961:314-347) se besluite toon hoe die saak op die tafel van Sinode 1964 (Acta 1964:52-73) gekom het vir besluitneming.
- 3.4.2 Die saak kom op tafel na aanleiding van korrespondensie met die *“Geref Kerken in Nederland”* (Acta 1952:152, 4). Alhoewel die GKSA geen behoefte aan hersiening voel nie word besluit om `n studie te maak of en hoe die Kerkorde hersien moet word (Acta 1952:162, 233). Deputate word vir die doel aangestel.
- 3.4.3 Die noodsaak om die Kerkorde te hersien word deur die Deputate aangewys (Acta 1955:176-77). In die lig hiervan word besluit om Deputate te benoem wat die Kerkorde moet hersien (Acta 1955:179, c). Die opdrag vir hersiening en wysiging wat hier gegee word, word teruggevind in die opdrag van Sinode 1961 (Acta 1961:347, 186). Sinode 1955 stel die riglyn dat *“...sake wat direk aan Skrif ontleen is...”* nie

- verander word nie en dat bepalings wat nie direk uit die Skrif afgelei is nie, wel verander kan word (Acta 1955:174-5, 3a).
- 3.4.4 Uit die historiese verloop is dit duidelik dat die noodsaak vir die wysiging van die Kerkorde nie aan die hand van 'n Beswaarskrif of Beskrywingspunt in die lig van KO, art 46 bewys is nie. Die noodsaak het na vore gekom uit die kerke – in wyere kerkverband, die Gereformeerde Kerke in Nederland. Die noodsaak is bevestig deur die studie van Deputate. In die lig daarvan word die Kerkorde – ook KO, art 31 – in die besluit van Sinode 1964 gewysig. Indien KO, art 46 wetties toegepas word is die noodsaak vir die wysiging nie in die lig van die artikel bewys nie. Aangesien die noodsaak wel aangetoon is, het Sinode 1964 in sy besluit nie strydig met KO, art 46 gehandel nie.
- 3.5 In die lig van die beredenering in 2.5.2 kan die bewering dat dit in KO, art 31 primêr oor appèl sake gaan, nie aanvaar word nie. Die besluit wat oor 'n appèl geneem word, word op dieselfde wyse geneem as wat bindende besluite deur 'n kerklike vergadering geneem word – met meerderheid van stemme.
- 3.6 Die motivering van beswaargrond 3 kom tot die konklusie dat dit nooit die bedoeling van KO, art 31 was dat alle sake met meerderheid van stemme beslis moet word nie. Die konklusie kan met reg bevraagteken word. 'n Kerklike vergadering kan nie 'n bindende besluit sonder meerderheid van stemme neem nie. Dit is die wyse waarop besluite geneem word. Alle besluite word met meerderheidstem geneem – sommige met algemene instemming geneem. Die oorspronklike bedoeling van KO, art 31 was dat die meerderheid se oordeel in die lig van die Skrif gedien het as advies vir die besluit van die vergadering wat met algemene instemming, wat eenstemmig geneem is (Dordrecht 1578, 23; Hooijer, 1865:149).
- 3.7 **Bevinding: Beswaargrond 3**
Die beredenering toon dat die beswaargrond en sy motivering nie die historiese konteks van Sinode 1964 se besluit in ag neem nie. In Sinodebesluite wat aanleiding gee tot die wysiging is die noodsaak daarvan duidelik aangedui. Daarom is die beginsels van KO, art 46 eerbiedig en is beswaar dat die noodsaaklikheid (KO, art 46) nie aangedui is nie, ongegrond.

4. Beswaargrond 4

- 4.1 In die beswaargrond word beweer dat die meerderheidstem nou op 'n kerklike vergadering besluit wat "vas en bindend" is. Die beswaargrond wys die besluitneming af met die volgende motivering
- 4.1.1 dit is vreemd aan die geestelike bestuurswyse van die kerk
- 4.1.2 die kerk moet haar alleen laat rig en lei deur die beginsel van sola Scriptura.
- 4.2 Die historiese ontwikkeling van KO, art 31 (vgl 2.5.2) toon dat bindende besluite op kerklike vergaderings van die begin af met 'meerderheid van stemme' geneem is. Dit was en is die wyse waarop bindende besluite op kerklike vergaderings geneem word.
- 4.3 Die beswaargrond verbind die gesag van kerklike besluite aan die meerderheidstem. Die meerderheidstem bepaal nou, volgens die beswaargrond, watter besluite vas en bindend is. Die vraag is of dit aan die huidige bewoording van KO, art 31 toegeskryf kan word? Die betekenis wat aan die begrip 'meerderheidstem' toegeken word is bepalend vir die beantwoording van die vraag. Indien 'meerderheidstem' binne die konteks van die sekulêre lewe verstaan word, word gesag in demokratiese besluitneming aan die stem van die meerderheid toegeken. Indien die begrip binne die konteks van die Kerkorde verstaan word, is meerderheidstem die wyse van besluitneming. Nie die meerderheidstem maar die Skrif alleen verleen gesag aan kerklike besluite. Die beswaargrond hanteer en verstaan die begrip meerderheidstem in KO, art 31 nie binne die konteks van die Kerkorde nie. Daarom word die gesag wat beswaargrond 4 aan die meerderheidstem toeken teenoor die gesag van die Skrif gestel en word ten onregte beweer dat die meerderheidstem bepaal wat vas en bindend is.

- 4.4 Indien die meerderheidstem gesag aan besluite gee is dit strydig met die geestelike bestuurswyse van die kerk (KO, artt 1 en 30). Indien die meerderheidstem die wyse van besluitneming in die kerk reël, is dit nie in stryd met die geestelike bestuurswyse nie. Nie die huidige bewoording van KO, art 31 nie, maar die gesag wat die beswaargrond aan die meerderheidstem toeken, lei tot die bewering dat die wyse van besluitneming in stryd is met die geestelike bestuurswyse van die kerk. Daarom kan die bewering nie aanvaar word as 'n geldige bewys vir die beswaargrond nie.
- 4.5 Die beswaargrond word gemotiveer met 'n verwysing na en aanhaling van 'n artikel van prof B Spoelstra (*Kerkblad*, Nov 2007:28). In die artikel word beweer dat die wysiging van KO, art 31 die klem op die meerderheidstem laat val en dat die reg tot appèl soos 'n nagedagte bygevoeg word. Spoelstra (1989:191) weerspreek homself as hy aandui dat drie bepalings in artikel 31 onderskei kan word – die reg van appèl, beslissing deur die meerderheid en 'n voorwaarde vir die geldigheid van besluite. Hy toon ook aan dat KO, art 31 van sy ontstaan twee duidelike dele gehad het, die reg tot appèl en bindende kerklike besluite (Spoelstra, 1989:191). Die reg tot appèl was nog nooit net 'n nagedagte' in KO, art 31 nie.
- 4.6 Die bewering, dat die wysiging van die bewoording van KO, art 31, die reg van appèl verskraal het en meebring dat die gesag van die meerderheidstem besluitneming oorheers, word nie bewys nie. Dat die bepaling van KO, art 31 oor besluitneming misbruik kan word om met gesag van die meerderheidstem te heers bestaan. Die misbruik kan nie aan die bewoording van die artikel toegeskryf word nie MAAR aan die verkeerde toepassing van die artikel. Die misbruik word nie in die beswaargrond met voorbeelde bewys nie.
- 4.7 In die bewoording van KO, art 31 soos gewysig deur die besluit van Sinode 1964, reël die eerste bepaling hoe bindende kerklike besluite geneem kan word – by wyse van meerderheidstem op 'n kerklike vergadering. Die tweede bepaling reël waarop die gesag berus – op Skrif en Kerkorde. Besluite se bindingskrag word met Skrif- en Kerkorde-bewyse ontnem. Die derde bepaling reël 'n wyse waarop die gesag van besluite vernietig kan word – deur appèl. Daar is 'n bepaalde logika in die volgorde van die bepalings – en daarom vir die omruiling van die twee sinne van KO, art 31. Eers nadat 'n bindende besluit geneem is kan die gesag van die besluit met die nodige bewyslewering deur 'n appèl vernietig word.
- 4.8 Die stelling in die motivering dat die meerderheidstem nie altyd reg is nie, is waar. Juis daarom bepaal KO, art 31 hoe sulke besluite ordelik vernietig kan word. Die stelling slaag nie daarin om beswaargrond 4 teen die besluit van Sinode 1964 te motiveer nie.
- 4.9 Die verwysing na besluitneming met algemene instemming, waar die minderheid konformeer bevestig dat besluite deur die meerderheid van stemme geneem word.
- 4.10 Kerklike besluite kan soos die motivering aantoon ook met die lot beslis word. Die wyse van besluitneming dien nie as bewys dat besluite nie by wyse van meerderheidstem geneem kan word nie.
- 4.11 **Bevinding : Beswaargrond 4**
Die motivering van die beswaargrond toon nie aan dat die bewoording van KO, art 31 soos gewysig deur die besluit van Sinode 1964 aan die meerderheidstem gesag verleen om in die kerk heerskappy te voer nie. Nie die huidige bewoording van KO, art 31 nie, MAAR die verkeerde toepassing en gebruik daarvan in kerklike besluitneming kan tot die gesagsmisbruik lei.

I. **RAPPORT : Ad hoc kommissie – Artikel 31 Kerkorde**

1. **Opdrag**

Die opdrag soos weergegee in die Kommissierapport is deur die Sinode gewysig om soos volg te lees:

3.4 Die Sinode wys 'n *Kommissie* aan om:

3.4.1 die moontlike hersiening/wysiging van die bewoording van KO, art 31 te ondersoek

3.4.2 om aanbevelings daarvoor met die nodige motivering aan die *volgende sitting van hierdie Sinode* voor te lê vir besluitneming

3.4.3 in die studie veral aandag te gee aan hoe die Skrif en Skrifbegroning in kerklike besluitneming en besluite duideliker na vore gebring kan word.

(Wysigings in *kursief* aangetoon.)

Besluit: Kennis geneem.

2. Sake vir kennisname

2.1 *Werkswyse*

2.1.1 Die volgende Kommissie is benoem: Drr CJ Smit, J Smit, JH Howell, GJ Meijer, di PA Coetzee (s), FM Dreyer, RM van der Merwe en proff CFC Coetzee en A le R du Plooy.

2.1.2 Die Kommissie het op 9 Maart 2009 vergader en gekonstitueer met ds PA Coetzee as voorsitter en ds FM Dreyer as skriba. Die Kommissie het weer op 22 April 2009 vergader en werksdokumente bespreek.

Besluit: Kennis geneem.

2.2 *Bewoording van KO, art 31*

(Uitvoering van 3.4.1 en 3.4.2 van die opdrag)

Die studie het laat blyk dat daar plaaslik sowel as in die buiteland kerke is met wie die GKSA korrespondensie het, wat heelwat studie oor die bewoording van KO, art 31 gedoen het (vergelyk onder andere artikels hieroor in *Die Kerkblad* asook op www.kerkrecht.nl). Twee sake kan met betrekking tot moontlike redaksionele wysiging onderskei word:

- (i) die orde van die twee beginsels wat in artikel 31 vervat is (reg tot appèl en die binding aan besluite van meerdere vergaderinge)
- (ii) 'n fyner en helderder formulering van die wyse waarop 'n meerdere vergadering tot by besluitneming kom.

Dit blyk nodig te wees dat daar oor hierdie aspekte verdere studie gedoen word.

Besluit: Kennis geneem.

2.3 *Skrif en Skrifbegroning in kerklike besluitneming en besluite*

(Uitvoering van 3.4.3 van die opdrag)

Na bespreking van die saak aan die hand van huidige beskikbare inligting word die volgende gevolgtrekkings gemaak:

2.3.1 Daar word tans volstaan met die bestaande reëling in die Kerkorde om die Skrif in kerklike besluite na vore te bring.

Motivering

2.3.1.1 Die rol van die Skrif en Skrifbegroning in kerklike besluitneming en besluite word na vore gebring deur bv die NGB, art 32 en die KO, artt 30, 31, 32 en 33. Afgevaardigdes het die verantwoordelikheid, in die uitoefening van hulle keurstem, om binne die raamwerk van die Skrif, Belydenis en Kerkorde besluite te neem.

2.3.1.2 Die konsekwente toepassing van art 49 van die Kerkorde (welomskrewe mandaat, Deputate nie "strukture" met volmag nie, ens) verdien aandag van meerdere vergaderings. Dit kan bydra om die nodige Skrifbegroning duideliker in aanbevelings van Deputate na vore te bring.

2.3.2 Die Deputate wat reeds vir die bestudering van KO, art 31 aangewys is, kry opdrag om die daarstelling van riglyne te ondersoek waardeur die Skrif en Skrifbegroning duideliker in kerklike besluite na vore gebring kan word.

Motivering

2.3.2.1 Die riglyne kan die reëlings in Kerkorde artikels wat Skrifbegronde besluite bevorder, duideliker na vore bring. Sodoende kan dit beter verreken en toegepas word in die neem van besluite.

2.3.2.2 Uit die insette wat die Kommissie ontvang het blyk dat die aard van sake – wesentlike sake of middelmatige sake – asook die ter sake beginsels verreken behoort te word vir gesagvolle kerklike besluitneming. Die saak benodig nog verdere studie.

Besluit: Kennis geneem van 2.3 tot 2.3.2.2.

3. Die Sinode besluit

- 3.1 Die Sinode neem kennis van 1 en 2 van die Rapport.
- 3.2 Dat die *status quo* ten opsigte van die redaksie en reëlins van KO, art 31 gehandhaaf word, en die moontlike hersiening/wysiging van die bewoording van KO, art 31 word verwys na die reeds benoemde Studiedeputate vir rapportering in 2012, in die lig waarvan besluite geneem kan word.
- 3.3 In die uitvoering van die opdrag moet die Studiedeputate die volgende in ag neem:
 - 3.3.1 Enige moontlike riglyne vir besluitneming moet dien om die Skrif en Skrifbegroning in kerklike besluite en besluitneming duideliker na vore te bring.
 - 3.3.2 Die reëlins van die Kerkorde rakende Skrifbegronde besluite moet in die studie verreken word asook die insette wat ontvang is (vgl 2.3.2.2).
 - 3.3.3 Riglyne vir besluitneming by ander kerke – veral buitelandse kerke met wie die GKSA in korrespondensie staan – moet ook verreken word
- 3.4 Die opdragte soos verwoord in 3.3.1, 3.3.2 en 3.3.3 word aan die Studiedeputate gegee wat reeds aangewys is om na sake in hierdie verband ondersoek te doen.

Besluit: Pte 3.1 tot 3.4 word goedgekeur.